

สถานการณ์ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินโดยชุมชน
สำหรับเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี*
THE SITUATION, PROBLEMS, AND NEEDS IN DEVELOPING FINANCIAL LITERACY
THROUGH COMMUNITY-BASED APPROACHES AMONG MUSLIM YOUTH AT
THE LEARNING PROMOTION CENTER IN SAI BURI DISTRICT, PATTANI PROVINCE

ธีรวีร์ พึ่งตำบล^{1*}, अबดุลเลาะ เจ๊ะหลง¹, ซัมซุ สาอู², หมะหมุด หะยีหมัด²

Theeravee Phuengtambon^{1*}, Abdullah Chelong¹, Sumsoo Sau², Mahmood Hayeemad²

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkhla University, Hat Yai Campus, Songkhla, Thailand

²คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkhla University, Pattani Campus, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: teeravee1531@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินโดยชุมชนสำหรับเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักวิชาการ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ศิษย์เก่า และนักเรียน ในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี รวมทั้งสิ้น 34 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง และตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ค่า IOC เท่ากับ 0.8 ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมยังมีความรู้พื้นฐานจำกัด โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนาอิสลาม ได้แก่ ดอกเบี้ย ซะกาต และการลงทุนที่ถูกต้องตามหลักศาสนา เจตคติของเยาวชนส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนทางการเงินและได้รับอิทธิพลจากค่านิยมบริโภคนิยมที่แทรกซึมผ่านสื่อและกลุ่มเพื่อน ในด้านพฤติกรรม พบว่า มีการใช้จ่ายเกินตัว ขาดวินัยในการออมและเสี่ยงต่อการเป็นหนี้สินจากการกู้ยืมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ส่วนปัญหา คือ การขาดหลักสูตรและกิจกรรมที่บูรณาการความรู้ทางการเงินกับหลักศาสนาอิสลามอย่างเป็นระบบ ขาดแรงจูงใจและแบบอย่างที่ดีในครอบครัวและชุมชน รวมทั้งพฤติกรรมทางการเงินที่เสี่ยง เช่น การใช้จ่ายตามโฆษณาและการยืมเงินโดยไม่มีแผนล่วงหน้า ความต้องการ คือ การได้รับความรู้ทางการเงินที่เหมาะสมกับหลักศาสนาและวิถีชีวิตท้องถิ่น การส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการเงินผ่านการปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมทางศาสนา เช่น ความพอเพียงและความซื่อสัตย์ รวมทั้ง

การมีกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการฝึกปฏิบัติจริงที่เชื่อมโยงกับหลักศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมทางการเงินที่มั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: ความฉลาดรู้ทางการเงิน, เยาวชนมุสลิม, ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้, จังหวัดปัตตานี

Abstract

This research aimed to qualitative research article. It aims to study the situation, problems, and needs in developing financial literacy by the community for Muslim youth in the Sai Buri District Learning Promotion Center, Pattani Province. The population used in the research is administrators, teachers, academics, parents, communities/community leaders, religious leaders, alumni, and students in the Sai Buri District Learning Promotion Center, totaling 34 people, by semi-structured interview method. The quality of the research instrument was evaluated by three experts, and the Index of Item-Objective Congruence (IOC) was 0.80 The findings reveal three major themes. Situation: Muslim youth demonstrate limited financial knowledge, especially regarding Islamic financial concepts. Many youths lack awareness of financial planning, are influenced by consumerist values from media and peers, and exhibit behaviors such as impulsive spending, insufficient saving discipline, and vulnerability to online loan schemes. Problems: Challenges include the absence of integrated curricula that combine financial knowledge with Islamic teachings, inadequate family and community role models, and risky financial attitudes and behaviors such as unplanned borrowing and prioritizing consumption over savings. Structural limitations at learning centers, such as insufficient resources and lack of trained personnel in Islamic finance, further hinder financial literacy development. Needs: Youth express the need for financial knowledge aligned with Islamic principles and local lifestyles, development of positive financial attitudes grounded in religious virtues such as honesty, moderation, and sufficiency, and learning activities that involve hands-on community-based activities connected to religious practices and cultural traditions. These needs reflect a desire for practical learning experiences that can strengthen sustainable financial behavior.

Keywords: Financial Literacy, Muslim Youth, Learning Promotion Center, Pattani Province

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเศรษฐกิจโลกส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนทั่วโลก ความรู้และทักษะทางการเงินจึงกลายเป็นทักษะชีวิตที่สำคัญที่ทุกคนต้องมี โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนซึ่งอยู่ในช่วงวัยเรียนรู้ ทดลอง และมีความเสี่ยงสูงต่อปัญหาทางการเงิน เช่น การขาดวินัยในการใช้จ่าย การไม่มีเงินออม และการเข้าสู่ภาวะหนี้สิน (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเงินครัวเรือน, 2565) โดยเฉพาะกลุ่ม Gen Z ที่เติบโตในยุคดิจิทัลที่มีช่องทางการใช้จ่ายและการเข้าถึงแหล่งเงินกู้อย่างรวดเร็ว แต่ขาดการปลูกฝังแนวคิดพื้นฐาน

ทางการเงินอย่างรอบด้าน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) ความฉลาดรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) จึงถูกยกระดับให้เป็นวาระแห่งชาติ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมการบูรณาการเรื่องนี้ไว้ในกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) รวมถึงแนวโน้มระดับโลกที่ส่งเสริม Financial Literacy ผ่านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (OECD, 2019) อย่างไรก็ตามแม้งานวิจัยและนโยบายในระดับชาติก่อนหน้านี้จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชนโดยรวม แต่กลับยังขาดการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมและศาสนาของเยาวชนมุสลิม โดยเฉพาะในพื้นที่เฉพาะอย่างอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ซึ่งถือเป็นหนึ่งในพื้นที่ชายแดนใต้ที่มีเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่าง ในขณะที่พื้นที่นี้ยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อโอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้ และแหล่งการเรียนรู้สมัยใหม่ โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการเงินที่ต้องบูรณาการกับหลักศาสนาอิสลาม เช่น การห้ามดอกเบี้ย (Riba) และการลงทุนที่ต้องสอดคล้องกับหลักชะรีอะห์ (Shariah-compliant Investment) ซึ่งยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับหลายคนในชุมชน ความรู้ ความเข้าใจ และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องก็ยังมีอยู่อย่างจำกัด (อับลูเลาะ เจ๊ะหลง และเกษตรชัย และหิม, 2563) สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างในองค์ความรู้ และแนวทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความเชื่อและวิถีชีวิตของเยาวชนมุสลิม

จากรายงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (NESDC) พบว่า ปัตตานีเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดของประเทศไทย โดยในปี 2568 ปัตตานีอยู่ในกลุ่ม 5 จังหวัดแรกที่มีอัตราคนจนสูงสุด ซึ่งสะท้อนสถานการณ์ความยากจนเรื้อรังในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ร่วมกับจังหวัดอื่น ๆ โดยสาเหตุความยากจนของผู้คนในชายแดนใต้นั้นส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพสังคมที่มีความเฉพาะ (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2568) และการรวบรวมข้อมูลของ เมธาวิ ขติยะสุนทร ได้รายงานถึงความยากจนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นประชากรที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยมีสาเหตุจากการมีภาวะเจริญพันธุ์สูง และไม่ได้รับการศึกษาในระบบสามัญเช่นเดียวกับประชากรในพื้นที่ของประเทศ หรือหากได้รับการศึกษาก็มีคุณสมบัติไม่ตรงกับงานที่มี (เมธาวิ ขติยะสุนทร, 2555) สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2566 - 2570 ประเด็นปัญหาและความต้องการเชิงพื้นที่อำเภอสายบุรี ด้านสังคม พบว่า เยาวชนมีการศึกษาต่ำ ประชาชนมีหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบ และพบปัญหาการว่างงาน และในแผนพัฒนาจังหวัดปัตตานีฉบับดังกล่าวมีการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา โดยกำหนดให้มีการฝึกอาชีพให้เยาวชนสร้างงานสร้างอาชีพที่ยั่งยืน จัดกิจกรรมในเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ส่งเสริมการศึกษานอกระบบให้เข้มแข็งและเป็นที่น่าสนใจของเยาวชน ตลอดจนสนับสนุนให้เยาวชนมีโอกาสเข้าระบบการศึกษาให้มากขึ้น ให้ความรู้ด้านการบริหารด้านการเงินแก่ประชาชนและเยาวชน พัฒนาระบบวิชาชีพ สหกรณ์ อันเป็นการสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งแผนพัฒนาฉบับนี้ยังกำหนดให้แก้ไขปัญหาระงืดด้านเรื่องความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยการตั้งเป้าหมายในการลดความยากจนภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง การพัฒนาครัวเรือนยากจนด้านการศึกษาและทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เข้าถึงระบบการคุ้มครองทางสังคมของคนยากจน รวมถึงการศึกษาเพื่อพัฒนาโมเดลแก๊งที่สอดคล้องกับศักยภาพและระบบการดำรงชีพของคนจนตามมิติของทุนและบริบทของพื้นที่ (แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี, 2566) อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินให้แก่เยาวชนในพื้นที่อำเภอสายบุรี

อำเภอสายบุรีเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเยาวชนผ่านการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ซึ่งสะท้อนผ่าน การมีทุนทางสังคม ทุนวัฒนธรรม และทุนมนุษย์ที่หลากหลาย การส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินจึงควรดำเนินการ ในลักษณะ “การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน” ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้รู้ในท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้ปกครอง และ องค์กรชุมชน และด้วยสภาพปัญหาความยากจนในจังหวัดปัตตานีนั้น เป็นเหตุแห่งความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยการศึกษานอกระบบการศึกษาตามอัธยาศัยรวมถึงศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่สำคัญในการ ที่จะได้รับโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกโรงเรียน ซึ่งออกมาจากระบบโรงเรียนด้วยเหตุผล ที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นเพราะปัญหาเศรษฐกิจความยากจน ข้อจำกัดทางด้านร่างกาย สติปัญญา ลักษณะ สังคม รวมทั้งอยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกล กลายเป็นผู้ที่ด้อยโอกาสไม่ได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน การศึกษา นอกโรงเรียนจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ชดเชยโอกาสที่ขาดหายไปนอกจากนี้ การลงทุนในอำเภอสายบุรียังมีแนวโน้ม ขยายตัวผ่านโครงการเศรษฐกิจพอเพียง การเกษตรอินทรีย์ และธุรกิจชุมชน ซึ่งส่งเสริมให้เยาวชนสามารถมีรายได้ ด้วยตนเอง รวมถึงโครงการสินเชื่อฮาลาลจากธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยที่สนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อย ในพื้นที่ให้เข้าถึงแหล่งทุนที่ไม่ขัดกับหลักศาสนา (Islamic Bank of Thailand, 2021) อย่างไรก็ตามการใช้แหล่งเงิน เหล่านี้ต้องมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีความรู้ทางการเงินควบคู่กันไป

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และความต้องการของชุมชนในการพัฒนา ความฉลาดรู้ทางการเงินสำหรับเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี โดยใช้แนวคิด การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มุ่งออกแบบกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเยาวชนในมิติของความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม ทางการเงิน ให้สอดคล้องกับบริบทศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจท้องถิ่น อันจะเป็นแนวทางที่นำไปสู่การจัด ความยากจนในระยะยาว และพัฒนาทุนมนุษย์ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินโดยชุมชนสำหรับ เยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสังเกตจากตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินโดยชุมชนสำหรับเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอสายบุรีจังหวัดปัตตานี กำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านการเงินและเป็นผู้สมัครใจ ในการให้ข้อมูล โดยดำเนินการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในประเด็นความ เข้าใจสถานการณ์ ความรู้ทางการเงิน ความคาดหวัง ประสบการณ์ปัญหา เพื่อให้ได้แนวทาง สภาพปัญหา และ ความต้องการในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินโดยชุมชนสำหรับเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้สายบุรี ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 8 กลุ่มย่อย รวมทั้งหมด 34 ท่าน โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้เข้าใจทางด้านการเงิน เชิงประจักษ์และเป็นผู้สมัครใจการให้ข้อมูล ดังนี้

1. ผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จำนวน 2 ท่าน
2. ครูในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จำนวน 2 ท่าน
3. นักวิชาการด้านการศึกษา จำนวน 2 ท่าน
4. ผู้ปกครองนักศึกษาในส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จำนวน 2 ท่าน
5. ศิษย์เก่านักศึกษาของส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จำนวน 2 ท่าน
6. ผู้นำศาสนา/โต๊ะอิหม่าม จำนวน 2 ท่าน
7. ตัวแทนชุมชน/ผู้นำชุมชน จำนวน 2 ท่าน
8. นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จำนวน 20 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักการเงินอิสลาม 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรม 1 ท่าน มีผลการประเมินใช้ดัชนี ความสอดคล้อง (Item Objective Congruency Index: IOC) เท่ากับ 0.80

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา เรียบร้อยแล้ว (รหัสจริยธรรมการวิจัย SCPHYLIB-2568/067) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการขอความยินยอมอย่างเป็นทางการจากผู้ให้ข้อมูลทุกคนก่อนเข้าร่วมการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลักตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สถานการณ์ความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิม จากการศึกษาผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มสนทนา และการระดมสมอง พบว่า สถานการณ์ความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่ที่ยังอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการส่งเสริมอย่างเร่งด่วน โดยสามารถจำแนกประเด็นสถานการณ์ได้ 3 ด้านหลัก ดังนี้

- 1.1 ความรู้ทางการเงินที่จำกัดและไม่สอดคล้องกับบริบทศาสนา ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเงินอย่างจำกัด โดยเฉพาะเรื่องการจัดการรายรับ - รายจ่าย การวางแผนการออม และการวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้จ่าย เยาวชนหลายคนรู้ว่า “การออมเงินเป็นสิ่งที่ดี” แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง ในชีวิตประจำวัน ขาดความเข้าใจในกลไกการเงินร่วมสมัย นอกจากนี้ ยังไม่มีการเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางการเงิน กับหลักศาสนาอิสลามอย่างเป็นระบบ ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดสำคัญในพื้นที่ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับ Riba (ดอกเบี้ย) Zakat (การบริจาค) Halal finance (การเงินฮาลาล) และ การลงทุนที่ไม่ขัดหลักศาสนา (Shariah-compliant Investment) ซึ่งเยาวชนควรเข้าใจเพื่อประกอบการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...หนูเคยเรียนเรื่องออมเงิน เคยรู้ว่าในอิสลามมีเรื่องดอกเบี้ยที่ห้าม แต่เราคิดว่าดอกเบี้ย คือ ของปกติ ทั่วไป...” (นิตา ตายิต, 2568)

“...เรื่องการเงินแบบอิสลามยังไม่มีการสอนที่เป็นระบบ เด็กหลายคนเรียนแคในปอเนาะแต่ไม่รู้จักเชื่อมกับการใช้เงินในชีวิตจริง...” (อาฟาฟ ต่วนจอลง, 2568)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าเยาวชนมุสลิมยังขาดความรู้ทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งผลจากเวทีระดมสมองร่วมกับผู้นำศาสนาและนักวิชาการยืนยันตรงกันว่า ความรู้ด้านการเงินในพื้นที่ควรจัดให้สอดคล้องกับหลักศาสนา เนื่องจากเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับเยาวชนในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานความถูกต้องตามหลักอิสลาม

1.2 ทศนคติที่เฉยเมยต่อการเงินและค่านิยมบริโภคนิยมที่แทรกซึม ในด้านเจตคติ พบว่า เยาวชนจำนวนมากยังมีมุมมองต่อ “การวางแผนทางการเงิน” ว่าเป็นเรื่องไกลตัว หรือเป็นเรื่องของผู้ใหญ่เท่านั้น บางคนมองว่าการออมเงินทำไมได้จริง เนื่องจากรายได้ไม่แน่นอนหรือไม่เพียงพอ ความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการจัดการการเงินยังอยู่ในระดับต่ำ ขาดแรงจูงใจ และไม่มีเป้าหมายทางการเงินที่ชัดเจน ทศนคติเหล่านี้ถูกเสริมด้วย “ค่านิยมฟุ่มเฟือย” และ “บริโภคนิยม” ที่มาจากการเสพสื่อออนไลน์ และแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน ทำให้เยาวชนหลายคนมุ่งมั่นในการบริโภคสินค้าตามกระแส มากกว่าการคิดวางแผนใช้เงินอย่างมีเป้าหมาย ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...หนูไม่ค่อยคิดเรื่องออม หนูคิดว่าไว้มีงานทำก่อนค่อยเก็บเงิน เดียวนี้ก็ยังเรียนอยู่ เงินที่ได้ก็หมดเร็ว...”

(บายาน ตายิด, 2568)

“...พ่อแม่สมัยนี้ก็ชอบตามใจลูก พอเห็นลูกอยากได้อะไรก็ให้ ทำให้เด็กไม่รู้จักคุณค่าของเงิน...” (อัลฟารีซัล

รีจี, 2568)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าเยาวชนมุสลิมและผู้ปกครองมีเจตคติทางการเงินที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งผลการระดมสมองของผู้ปกครองและผู้นำศาสนาเสนอให้มีการส่งเสริมเจตคติผ่านหลักคุณธรรมในศาสนา เช่น ความพอเพียง ความอดทน และความรับผิดชอบ รวมถึงการเล่าเรื่องศาสนานูรณการกับเรื่องเงินเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติของเยาวชนได้อย่างนุ่มนวลและตรงบริบท

1.3 พฤติกรรมการใช้จ่ายที่ไม่มีวินัยและการเงินประาะบาง ในด้านพฤติกรรม พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเงินที่สะท้อนถึงความประาะบาง เช่น การใช้จ่ายเกินตัว ไม่มีการจดบันทึก หรือจัดสรรรายรับ - รายจ่ายที่ชัดเจน การออมเงินแทบไม่มีหรือทำไม่ได้ไม่ต่อเนื่อง บางรายเริ่มเข้าสู่ภาวะหนี้สินจากการผ่อนโทรศัพท์ การกู้ยืมเงินออนไลน์ หรือแม้แต่การยืมเงินในกลุ่มเพื่อนฝูงโดยไม่มีวางแผน

“ผมยืมเงินแอปมา 3 รอบ ตอนแรกแค่พันเดียว แต่พอไม่มีจ่ายก็ต้องยืมอีกอันมาปิดสุดท้ายกลายเป็นหมื่น”

(อลมูบาร็อค มะแซ, 2568)

“มีบางคนใช้เงินเดือนละพันห้าแต่หมดไปกับของออนไลน์ โทรศัพท์แพง ๆ เสื้อผ้า แต่อาหารกลับไม่พอ”

(โมฮาหมัดอาซมี สะละไร, 2568)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าเยาวชนมุสลิมมีพฤติกรรมทางการเงินที่ไม่ถูกต้อง ไม่มีการวางแผนการใช้จ่าย ซึ่งจากการระดมสมองผู้ประชุมเสนอว่าการปรับพฤติกรรมเยาวชนต้องเริ่มจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ “ฝึกปฏิบัติจริง” เช่น การจำลองสถานการณ์การวางแผนรายรับรายจ่าย การฝึกขายของในตลาดนัด หรือการออมเงินวันละ 5 บาท แล้วมีระบบให้รางวัล โดยผนวกเข้ากับแนวทางศาสนาอิสลามเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและจูงใจในการปฏิบัติ

2. ปัญหาในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิม จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการระดมสมองกับกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยสามารถจำแนกเป็นประเด็นหลัก 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ขาดความรู้ทางการเงินที่เป็นระบบและสอดคล้องกับศาสนา ผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่มสะท้อนว่า เยาวชนส่วนมากไม่เคยได้รับการเรียนรู้เรื่องการเงินอย่างจริงจังหรือเป็นระบบ ทั้งในระดับครอบครัวและสถานศึกษา ไม่มีหลักสูตรหรือกิจกรรมเฉพาะทางที่เชื่อมโยงระหว่างความรู้การเงินทั่วไปกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เด็กไม่รู้ว่าการกู้เงินจากบางแอปมันผิดหลักศาสนา เพราะไม่มีใครสอนเรื่องนี้เลย...” (ซุลกิฟลี วาจิ, 2568)

“...ในโรงเรียนทั่วไปก็ไม่มีวิชาการเงินแบบที่สอนเรื่องศาสนาไปด้วย เด็กเลยไม่เห็นภาพว่าเงินกับศาสนา เกี่ยวกัน...” (นูอิม หวันวัง, 2568)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าเยาวชนมุสลิมยังขาดความรู้ทางการเงินที่เป็นระบบตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งผลจากการระดมสมอง ควรพัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมที่บูรณาการความรู้ทางการเงินเข้ากับหลักศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจแบบองค์รวมและนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

2.2 ทักษะที่ไม่เห็นความสำคัญของการวางแผนการเงิน แม้เยาวชนบางส่วนจะมีความรู้เบื้องต้น เรื่องการออม การใช้จ่าย หรือการลงทุน แต่กลับไม่เห็นความสำคัญในการวางแผนการเงินหรือไม่มีแรงจูงใจเพียงพอที่จะลงมือทำ สาเหตุหลักมาจากความรู้สึกว่า “ไม่มีเงินพอจะออม” หรือ “การเงินเป็นเรื่องไกลตัว” รวมถึงการได้รับแบบอย่างจากครอบครัวที่ไม่ส่งเสริมพฤติกรรมจัดการการเงิน ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...พ่อแม่บางคนก็ไม่เคยวางแผนการเงิน เด็กก็เลยไม่รู้ว่าจะเริ่มจากตรงไหน...” (อัลฟารีซัล รี้จิ, 2568)

“...เด็กๆ ใช้เงินแบบวันต่อวัน ไม่คิดวางแผน เขาคิดว่าเงินจะมีมาเรื่อย ๆ เพราะพ่อแม่ก็ให้ตลอด...” (อาตืออนัน หะแว, 2568)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าเยาวชนมุสลิมยังขาดทัศนคติในการวางแผนทางการเงิน ค่านิยมด้านความพอเพียง และความรับผิดชอบ ควรเป็นจุดเริ่มต้นในการปรับเจตคติของเยาวชน จากการระดมความคิดเห็นแนะนำให้ใช้เรื่องราวจากหลักศาสนาอิสลามมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างเป้าหมายชีวิตและการวางแผนอนาคตทางการเงิน

2.3 พฤติกรรมทางการเงินเสี่ยงและขาดวินัย พฤติกรรมใช้เงินของเยาวชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะ “ตอบสนองทันที” ขาดการไตร่ตรองและไม่วางแผนล่วงหน้า การออมเงินไม่เป็นนิสัย ขาดแรงเสริมจากครอบครัว บางรายเริ่มเข้าสู่หนี้สินโดยไม่รู้ผลกระทบ ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เขาเห็นโฆษณาก็ซื้อเลย กดผ่านแอปแบบไม่คิด ไม่คิดว่าเงินเดือนเท่าไร...” (สะแบอิง ตาเท, 2568)

“...บางคนมีพฤติกรรมเลียนแบบเพื่อน อยากได้โทรศัพท์เหมือนกัน อยากแต่งตัวตามกระแส แต่ไม่มีเงิน ก็ยืม...” (อาฟาฟ ต่วนจอลง, 2568)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าเยาวชนมุสลิมมีความเสี่ยงทางการเงินจากการขาดวินัย ควรมีการฝึกวินัยทางการเงินผ่านกิจกรรมจำลองสถานการณ์ เช่น การบริหารงบจำลอง การจัดการรายรับ-รายจ่าย และการฝึกขายของหรือจัดบูธสินค้าในชุมชน เพื่อให้เกิดการฝึกฝนพฤติกรรมที่มีวินัยและยั่งยืน

สรุปภาพรวมของปัญหาในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่ชายแดนใต้ไม่ได้เกิดจากเพียงความรู้ที่จำกัด แต่ยังครอบคลุมถึงเจตคติที่ยังไม่เปิดรับ และพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเป็นหนี้และขาดวินัยทางการเงิน ขณะเดียวกันบริบทของศาสนาและวัฒนธรรมอิสลามในท้องถิ่นยังไม่ได้รับการบูรณาการเข้ากับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งผลให้เยาวชนขาดทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่อย่างเหมาะสมและมีคุณธรรม

3. ความต้องการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนมุสลิมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน มีความต้องการอย่างชัดเจนในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงิน เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับความท้าทายในชีวิตประจำวัน ภายใต้กรอบศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสามารถแบ่งการสะท้อนความต้องการออกเป็น 3 เรื่องหลัก คือ เรื่องความรู้ เรื่องเจตคติ และเรื่องพฤติกรรม ดังนี้

3.1 ความรู้ทางการเงินที่เหมาะสมกับศาสนาและวิถีชีวิต เยาวชนมุสลิมในพื้นที่แสดงความต้องการที่จะได้รับความรู้ทางการเงินที่เป็นระบบและใช้ได้จริง โดยเฉพาะความรู้ที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามและวิถีวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งช่วยให้สามารถวางแผนและบริหารการเงินได้อย่างถูกต้องตามหลักศาสนาและสามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...อยากให้มีการสอนเรื่องการเงินที่ไม่ขัดกับศาสนา อย่างเรื่องห้ามดอกเบี้ยหรือการลงทุนที่ถูกต้อง เพราะบางทีเราก็ไม่รู้จะเริ่มตรงไหน...” (ฮันดา สารอเฮง, 2568)

“...ในศูนย์ฯ ควรมีหลักสูตรที่ผสมผสานความรู้ทางการเงินกับหลักศาสนา เพื่อให้เด็กเข้าใจและนำไปใช้ได้จริง...” (อัลฟารีซัล รี้จิ, 2568)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าเยาวชนมุสลิมยังขาดความรู้ทางการเงินที่เหมาะสมหลักศาสนาและวิถีชีวิต ซึ่งจากการระดมสมองกับผู้นำศาสนาและครู มีข้อเสนอแนะให้พัฒนาสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย เช่น เกมจำลองสถานการณ์ทางการเงิน หรือแอปพลิเคชัน ที่ช่วยให้เยาวชนฝึกฝนทักษะและเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น

3.2 เจตคติที่ดีต่อการเงินผ่านหลักศาสนาและค่านิยมท้องถิ่น ด้านเจตคติ เยาวชนและชุมชนต้องการการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการเงิน ผ่านการเรียนรู้ที่ยึดโยงกับคุณค่าทางศาสนา เช่น ความพอเพียง ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อทรัพย์สิน ซึ่งช่วยให้เยาวชนเกิดแรงบันดาลใจและความผูกพันทางใจต่อการบริหารเงินอย่างมีสติ ดังตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้สัมภาษณ์ว่า

“...ถ้าได้ฟังเรื่องราวของท่านที่มีการบริหารเงินอย่างมีสติ เราคงจะเข้าใจและอยากปฏิบัติตามมากขึ้น...”
(ญัสมิน ดาราแม, 2568)

“...เราควรเน้นเรื่องคุณธรรมในศาสนา เช่น ความซื่อสัตย์และความพอเพียง เพื่อเปลี่ยนทัศนคติที่อาจจะชอบใช้เงินฟุ่มเฟือยของเยาวชน...” (โมฮามัดอาซมี สะละไร, 2568)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าเยาวชนมุสลิมควรได้รับการปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติทางการเงิน ซึ่งผลระดมสมองแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นการบรรยายและแลกเปลี่ยนเรื่องราวเกี่ยวกับคุณธรรมทางศาสนา จะช่วยส่งเสริมเจตคติที่ดีและพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการจัดการการเงินในกลุ่มเยาวชน

3.3 การฝึกปฏิบัติที่เสริมสร้างพฤติกรรมการเงินที่ยั่งยืน ในส่วนของพฤติกรรม เยาวชนมีความต้องการโอกาสในการฝึกฝนทักษะการจัดการเงินผ่านกิจกรรมที่ลงมือทำจริง เช่น การจัดทำงบประมาณจำลอง การฝีกออมเงินอย่างเป็นระบบ และการจำลองสถานการณ์การวางแผนใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมีความต้องการฝึกทักษะอาชีพและธุรกิจขนาดเล็ก เพื่อสร้างรายได้และความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ถ้าได้ลองฝึกทำบัญชีรายรับรายจ่าย หรือฝีกออมแบบมีรางวัล ก็คงช่วยให้เราเรียนรู้และมีวินัยมากขึ้น...”
(มุฮัมมัดโซฟาน ยูโซ๊ะ, 2568)

“...กิจกรรมที่ให้เด็กได้ลองขายของหรือทำงานจริง จะทำให้เขาเข้าใจคุณค่าของเงินและรู้จักวางแผนใช้จ่ายมากขึ้น...” (สะแปอิง ตาเห, 2568)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าเยาวชนมุสลิมยังขาดการเรียนรู้ที่ฝึกปฏิบัติจริง ควรส่งเสริมให้เยาวชนมุสลิมได้ฝึกทักษะทางการเงิน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเห็นพ้องว่าการผนวกกิจกรรมเหล่านี้เข้ากับหลักศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น จะช่วยสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในพฤติกรรมที่ดี ลดปัญหาหนี้สินและฟุ่มเฟือยในกลุ่มเยาวชนได้อย่างยั่งยืน

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า ความต้องการในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่สายบุรี มีความหลากหลาย ครอบคลุมทั้งความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องดำเนินการควบคู่กับการเคารพและยึดมั่นในหลักศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในชีวิตของเยาวชนและชุมชนโดยรวม

อภิปรายผล

สถานการณ์ ปัญหา จากการขาดความฉลาดรู้ทางการเงินโดยชุมชนสำหรับเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

1. สถานการณ์ความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิม แม้เยาวชนมุสลิมจะมีความรู้พื้นฐานด้านการเงินในระดับหนึ่ง แต่กลับไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นผลจากอิทธิพลของกระแสบริโภคนิยม การเข้าถึงเทคโนโลยีทางการเงินที่สะดวกแต่ขาดการไตร่ตรอง และทัศนคติที่ไม่ให้ความสำคัญกับการวางแผนทางการเงินในระยะยาว อีกทั้งยังเพิกเฉยต่อแนวทางการดำเนินชีวิตทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม

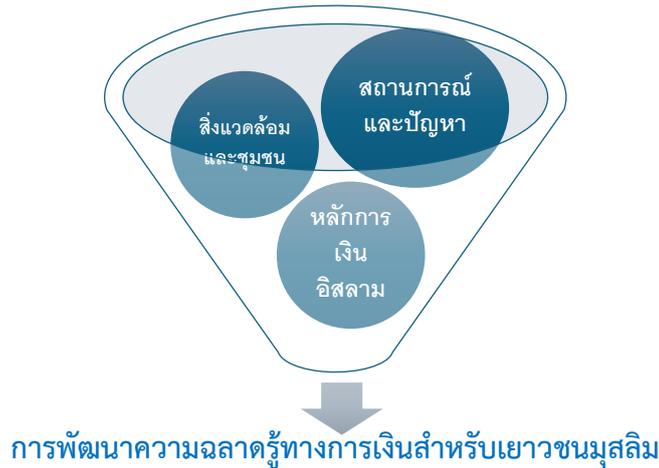
สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมทั้งความรู้ ทักษะ และเสริมทางศาสนา เพื่อให้เยาวชนสามารถบูรณาการหลักศาสนาเข้ากับการใช้ชีวิตทางการเงินในบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อิดาร์ตัน บุกุธรรม และคณะ ที่พบว่า เยาวชนมุสลิมมีความเข้าใจด้านการเงินในเชิงทั่วไป แต่ยังขาดวินัยทางการเงินและความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีสติ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนา (อิดาร์ตัน บุกุธรรม และคณะ, 2566) รวมถึงงานของ Abidin, S. Z. ที่ชี้ว่าเยาวชนมุสลิมในหลายประเทศยังขาดแหล่งความรู้เฉพาะด้านและรูปแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศาสนา ส่งผลให้ไม่สามารถแยกแยะพฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสมได้อย่างชัดเจน (Abidin, S. Z., 2020) ทั้งนี้งานวิจัยของ บุกุสนอง แสงมณี ยังยืนยันว่าการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมจำลองสถานการณ์และการลงมือปฏิบัติจริงสามารถช่วยพัฒนาทักษะและวินัยทางการเงินของเยาวชนได้ดีกว่าการเรียนรู้แบบบรรยายเพียงอย่างเดียว (บุกุสนอง แสงมณี, 2561)

2. ปัญหาในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิม ปัญหาในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่ชายแดนใต้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงข้อจำกัดด้านความรู้เท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมถึงเจตคติและพฤติกรรมที่ไม่เอื้อต่อการวางแผนทางการเงินอย่างรอบคอบ เยาวชนจำนวนมากมีความรู้ด้านการเงินในระดับหนึ่ง แต่ไม่สามารถนำไปใช้จริง ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการใช้จ่ายเกินตัว ขาดวินัยในการออม และมีความเสี่ยงต่อภาวะหนี้สิน ประกอบกับการเรียนรู้ด้านการเงินยังขาดความเป็นระบบและไม่เชื่อมโยงกับหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตของเยาวชนมุสลิม อีกทั้งการขาดแรงจูงใจและแบบอย่างที่ดีจากครอบครัว และชุมชนยิ่งทำให้เยาวชนไม่เห็นคุณค่าของการวางแผนทางการเงินในระยะยาว สอดคล้องกับข้อค้นพบของ OECD ที่ระบุว่าเยาวชนทั่วโลกแม้จะมีความรู้ทางการเงินในระดับหนึ่ง แต่ยังขาดทักษะในการนำไปใช้จริง และมักได้รับอิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์ในการใช้จ่ายอย่างขาดการไตร่ตรอง (OECD, 2020) สอดคล้องกับ Alshameri, F. A. et al. ก็ยืนยันว่าพฤติกรรมใช้จ่ายที่คล้อยตามกระแส เกิดจากแรงกดดันทางสังคมในโลกออนไลน์ มีโอกาสเพิ่มความฉลาดรู้ทางการเงินเมื่อใช้อย่างมีหลักการ คนรุ่นใหม่ยังคงตกอยู่ในความเสี่ยงจากข้อมูลที่ไม่ถูกต้องเรื่องการลงทุนหรือโฆษณาชวนก๊วบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ดังนั้นการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้เยาวชนสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีสติ แยกแยะข้อมูลที่ได้รับและใช้จ่ายอย่างสมดุลตามกำลังของตนเอง (Alshameri, F. A. et al. , 2024)

3. ความต้องการในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิม ความต้องการในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่ชายบุรีมีลักษณะหลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม โดยต้องดำเนินควบคู่กับการเคารพและยึดมั่นในหลักศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน เยาวชนมีความต้องการเรียนรู้ทักษะทางการเงินที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาดังกล่าวจะไม่สัมฤทธิ์ผล หากละเลยมิติทางศาสนาและวัฒนธรรมซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของวิถีชีวิต การออกแบบหลักสูตร กิจกรรม หรือสื่อการเรียนรู้จึงควรบูรณาการคุณค่าทางศาสนาอย่างเหมาะสม และเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อิดาร์ตัน บุกุธรรม และคณะ ที่ชี้ว่าความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมจะมีความยั่งยืนมากขึ้นเมื่อกระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงกับบริบททางศาสนาและได้รับความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา (อิดาร์ตัน บุกุธรรม และคณะ, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ด้านแนวทางการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี การจะพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินจึงต้องนำหลักการเงินอิสลามเข้ามาร่วมกับสถานการณ์ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินโดยชุมชนสำหรับเยาวชนมุสลิม

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสถานการณ์ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินโดยชุมชนสำหรับเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี พบว่า ด้านสถานการณ์ เยาวชนมุสลิมยังมีความรู้พื้นฐานด้านความฉลาดรู้ทางการเงินอยู่ในระดับจำกัด โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนาอิสลาม เยาวชนส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนทางการเงิน และได้รับอิทธิพลจากค่านิยมบริโภคนิยมที่แทรกซึมผ่านสื่อและกลุ่มเพื่อน ขณะที่ด้านพฤติกรรมพบแนวโน้มการใช้จ่ายเกินตัว ขาดวินัยในการออม และมีความเสี่ยงต่อการเป็นหนี้สินจากการกู้ยืมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ จึงควรส่งเสริมให้ความรู้ทางการเงินพื้นฐานควบคู่กับหลักศาสนาอิสลามอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเงินในชีวิตประจำวัน และการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลเพื่อลดอิทธิพลของค่านิยมบริโภคนิยม หน่วยงานด้านการศึกษาและศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมหรือหลักสูตรเสริมด้านการเงินที่สอดคล้องกับบริบทศาสนาและสังคมของเยาวชนมุสลิม เพื่อเสริมสร้างพื้นฐานความรู้และทักษะทางการเงินที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ด้านปัญหา พบว่า ปัญหาสำคัญที่พบ คือ การขาดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการความรู้ทางการเงินเข้ากับหลักศาสนาอิสลามอย่างเป็นระบบ รวมถึงการขาดแรงจูงใจและแบบอย่างที่ดีด้านการบริหารการเงินจากครอบครัวและชุมชน นอกจากนี้เยาวชนยังมีพฤติกรรมทางการเงินที่มีความเสี่ยงจึงควรพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความรู้ทางการเงินกับหลักศาสนาอิสลามอย่างชัดเจน พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ผู้นำศาสนา และชุมชนในการเป็นแบบอย่างด้านการบริหารการเงินที่เหมาะสมแก่เยาวชน

ซึ่งศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ มัสยิด และชุมชน สามารถพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินของเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม และด้านความต้องการ เยาวชนมุสลิมมีความต้องการได้รับความรู้ทางการเงินที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามและวิถีชีวิตท้องถิ่น ควบคู่กับการส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการเงินผ่านการปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมทางศาสนา รวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงและเชื่อมโยงกับหลักศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมทางการเงินที่มั่นคงและยั่งยืน จึงควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับการใช้ชีวิตจริง หน่วยงานด้านการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนสามารถนำรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนมุสลิมทั้งในและนอกระบบการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินในระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ชุลกิปลี วาจิ. (7 มิ.ย. 2568). ปัญหาในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิม. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- ณัฐมิน ดาราแม. (12 มิ.ย. 2568). ความต้องการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). ผลสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทย ปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2568 จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/image/research-and-publications/2563ThaiFLsurvey.pdf>
- ธิดารัตน์ บุญธรรม และคณะ. (2566). ความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิม: ความท้าทายเชิงศาสนาและการศึกษา. วารสารวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น, 18(3), 112-129.
- นิตา ตายิด. (12 มิ.ย. 2568). ความรู้ทางการเงินที่จำกัดและไม่สอดคล้องกับบริบทศาสนา. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- นูอิม หวันวัง. (7 มิ.ย. 2568). ปัญหาในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิม. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- บายาน ตายิด. (12 มิ.ย. 2568). ทศนคติที่เฉยเมยต่อการเงินและค่านิยมบริโภคนิยมที่แทรกซึม. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญสนอง แสงมณี. (2561). การพัฒนาทักษะการออมเงินของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 25(1), 54-67.
- แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี. (2566). แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2566 - 2570. ปัตตานี: สำนักงานจังหวัดปัตตานี.
- มุฮัมมัดโซฟาน ยูโซะ. (12 มิ.ย. 2568). ความต้องการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- เมธาวิ ขติยะสุนทร. (2555). วิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์ภาคใต้ที่รายงานในข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันประชาชนนิยมของไทย. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- โมฮาหมัดอาซมี สะละไร. (7 มิ.ย. 2568). ความต้องการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- _____. (12 มิ.ย. 2568). พฤติกรรมการใช้จ่ายที่ไม่มีวินัยและการเงินเปราะบาง. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเงินครัวเรือน. (2565). รายงานผลสำรวจสถานภาพหนี้ครัวเรือน ปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก <https://library.parliament.go.th/radioscript/rr2566-jun1>
- สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด รายงานผลวิจัยสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 9 มกราคม 2569 จาก <https://www.posttoday.com/smart-city/730744>
- สะแปอิง ตาเห. (7 มิ.ย. 2568). ปัญหาในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิม. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เขตตรวจราชการที่ 6. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก <https://reo6.moe.go.th/wp-content/uploads/2023/01/รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนฯ-ป.pdf>
- อลมูบาร็อก มะแซ. (12 มิ.ย. 2568). พฤติกรรมการใช้จ่ายที่ไม่มีวินัยและการเงินเปราะบาง. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- อับดุลเลาะ เจ๊ะหลง และเกษตรชัย และหีม. (2563). โปรแกรมกิจกรรมการเรียนรู้อิสลามเพื่อพัฒนาพฤติกรรมตามวิถีอิสลามสำหรับเยาวชนมุสลิมกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 39(3), 20-32.
- อัลฟาริซัล ริจิ. (7 มิ.ย. 2568ก). ความต้องการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- _____. (7 มิ.ย. 2568ข). ทักษะคติที่เฉยเมยต่อการเงินและค่านิยมบริโภคนิยมที่แทรกซึม. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- _____. (7 มิ.ย. 2568ค). ปัญหาในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิม. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- อาดือนัน หะแเว. (7 มิ.ย. 2568). ปัญหาในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิม. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- อาฟาฟ ต่วนจอลง. (7 มิ.ย. 2568). ความรู้ทางการเงินที่จำกัดและไม่สอดคล้องกับบริบทศาสนา. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- ฮันดา สารอเฮง. (12 มิ.ย. 2568). ความต้องการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของเยาวชนมุสลิมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. (ธีรวิทย์ พึ่งตำบล, ผู้สัมภาษณ์)
- Abidin, S. Z. (2020). Islamic Financial Literacy among Muslim Youth: Challenges and Educational Approaches. *International Journal of Islamic Economics and Finance Research*, 3(2), 55-72.
- Alshameri, F. A. et al. (2024). The effects of financial literacy and social media on financial behaviour. *International Journal of Social Science and Human Research*, 7(1), 112-118.

Islamic Bank of Thailand. (2021). Shariah-Compliant Financial Products and Community Empowerment Initiatives. Bangkok: IBank.

OECD. (2019a). PISA 2018 Results (Volume IV): Are Students Smart about Money? OECD Publishing. Retrieved November 12, 2024, from <https://www.oecd.org>

_____. (2020b). PISA 2018 Results (Volume IV): Are Students Smart about Money? OECD Publishing. Retrieved November 4, 2024, from <https://doi.org/10.1787/48ebd1ba-en>